

Komentář k přehledu podpůrných opatření

Obecná část

Přehled podpůrných opatření se člení na dvě části.

Část A popisuje jednotlivé stupně podpůrných opatření a jejich obsah, část B obsahuje výčet speciálních učebnic, pomůcek a kompenzačních pomůcek. **V obecné části přehledu** je vysvětlena logika práce se stupni podpůrných opatření, možnosti jejich kombinace a také pravidlo, které se vztahuje k tomu, že podpůrná opatření, která vymezují metody výuky, organizaci výuky a hodnocení žáka u vyšších stupňů podpůrných opatření vždy zahrnují současně obsah nižších stupňů podpůrných opatření. Podpůrná opatření všech stupňů se vztahují na všechny druhy vzdělání dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Druhy podpůrných opatření pak odpovídají specifickým vzdělávacím potřebám žáka, s ohledem k jeho věku a stupni vzdělání (od předškolního až k vyššímu odbornému vzdělávání). Adekvátně tomu se navrhuje také formy vzdělávání žáka, které vždy zohledňují i požadavky na organizaci vzdělávání žáka v kontextu jeho speciálních vzdělávacích potřeb.

Podpůrná opatření ke vzdělávání žáků lze nově uplatňovat také pro vzdělávání žáka ve školských zařízeních, přehled upravuje postupy práce s podpůrnými opatřeními pro školu a školské zařízení, kde činnost vykonává jedna osoba a dále pro samostatná školská zařízení. Cílem je poskytnout žákovi podporu ve vzdělávání i v oblasti zájmového vzdělávání, usnadnit účast na aktivitách i pro žáky z kulturně odlišného prostředí, s odlišnými životními podmínkami stejně jako žákům se zdravotním postižením, v celém spektru obtíží.

V obecné části je také vysvětlen princip normované finanční náročnosti podpůrných opatření, prostředky k zajištění podpůrných opatření budou poskytovány ze státního rozpočtu, podpůrná opatření jsou pak označena pro účely evidence a vykazování, položka obsahuje informace z přehledu podpůrných opatření a to tak, aby identifikovala druh podpůrného opatření, jeho stupeň i velikost nároku. Tam kde je hrazeno podpůrné opatření na základě jiných právních předpisů, není normovaná finanční náročnost uvedena (například podpůrné opatření ukončování studia).

V obecné části je také uveden výklad výpočtu podpůrných opatření, která jsou založena na propočtu ve vztahu k počtu poskytovaných hodin výuky a velikosti úvazku poskytovatele podpory.

Dále je v obecné části specifikován postup výběru speciálních učebnic, pomůcek a kompenzačních pomůcek pro žáky, kteří nejsou ve výčtu uvedeni, například žáci s dlouhodobým závažným onemocněním, s duševními onemocněními atd.

Přehled podpůrných opatření část A

Přehled podpůrných opatření v této části slouží jako strukturovaný výčet podpůrných opatření v I. – V. stupni podpůrných opatření. Na základě struktury definované pro každý stupeň podpůrných opatření doporučuje školské poradenské zařízení škoře (respektive zletilému žákovi, zákonnému zástupci žáka), úpravu vzdělávání žáka prostřednictvím podpůrných opatření, v různých stupních podpůrných opatření. Konstrukce stupňů podpůrných opatření vychází z očekávané míry a rozsahu podpory pro žáka, která se odvíjí vždy od individuálních potřeb žáka v závislosti na povaze jeho speciálních vzdělávacích potřeb, na okolnostech souvisejících s jeho zdravotním stavem, nakolik se jeho specifické obtíže promítají do průběhu jeho vzdělávání. Vždy je zohledňována také možnost rodiny poskytovat žákovi podporu ve vzdělávání a zejména v přípravě na vzdělávání. Dále okolnosti související se znalostí vyučovacího jazyka, zohledňují se také skutečnosti, které se odvíjí od odlišností kulturního prostředí žáka. Školská poradenská zařízení tak budou vycházet ze všech těchto skutečností, vždy musí vycházet ze skladby obtíží každého žáka, z jeho specifik, která se odvíjí jak od

identifikované potřeby úpravy průběhu vzdělávání, tak od jeho osobnosti i vztahové sítě. Výběr podpůrných opatření musí tak respektovat nejen nejlepší zájem žáka, ale musí současně respektovat i pravidla účelnosti a hospodárnosti zvolených opatření. Z těchto důvodů je umožněno volit jak stupeň podpůrného opatření, tak také jeho možnou kombinaci s případně vyšším nebo naopak nižším stupněm podpůrných opatření.

Podpůrná opatření I. stupně

Podpůrná opatření I. stupně vychází z předpokladu, že žáci mají ve vzdělávání řadu drobných obtíží, které mohou mít významný dopad na průběh vzdělávání, pokud pedagogové s touto skutečností nepracují včas. V minulosti tak docházelo k častému „odesílání“ žáků do školských poradenských zařízení, přitom okolnosti úpravy vzdělávacích obtíží vycházely právě z potřeby úprav v organizaci vzdělávání žáka, formou úprav v oblasti pedagogických a didaktických postupů.

V projektu ESF RAMPS-VIP III a následně v Rozvojovém programu pro školní psychology a školní speciální pedagogy bylo v rozmezí 4 let ověřováno, zda je možné zmírnit problémy žáků ve vzdělávání, pokud se pedagogové v určitém čase věnují vyhodnocování zvolených úprav v průběhu vzdělávání žáka, pracují výhradně s pedagogickými postupy, v podpoře žáka, zvláště pak se sledováním změn ve vzdělávání žáka, po nastavení podpory. Bylo potvrzeno, že tento postup je velmi efektivní, zvláště pokud se využívá jednoduchý záznam o vzdělávání žáka a vyhodnocují se zvolené změny. Pozitivní je i včasná komunikace pedagogů o potřebě změny v průběhu vzdělávání žáka a její skutečná akceptace.

Na základě těchto zjištění byl konstruován první stupeň podpůrného opatření. Vymezuje podmínky k zajištění tohoto stupně podpory, který je zajišťován školou. Popis tohoto opatření zahrnuje i východiska pro poskytování podpůrného opatření v prvním stupni (pozorování a vyhodnocování průběhu vzdělávání žáka, práce s portfoliem atd.). Zohledňují se různé možnosti zvolených metod výuky, upravuje se práce se vzdělávacím obsahem zvláště pro nadané žáky, doporučuje se pracovat s pestrou škálou organizačních forem výuky. Důležitým nástrojem je pak hodnocení žáka, které má vždy směřovat k posílení motivace k učení a současně poskytnout zdůvodněné hodnocení výsledků práce žáka. Předpokládá se, že škola přistoupí při selhávání žáka nejprve k posílení přímé podpory pedagogem ve výuce, a pokud ta se ukáže jako neúčelná, přistoupí k vypracování plánu pedagogické podpory.

Plán pedagogické podpory je nástrojem, který byl vytvořen jako nástroj podporující práci pedagogů s žáky v prvním stupni podpůrných opatření a ověřen v rozvojovém programu MŠMT. Cílem přitom je formulovat pozorované výukové obtíže a zaměřit pedagogy pozornost na hledání možných intervencí v oblasti forem a metod výuky, organizace výuky, hodnocení a používaných pomůcek. Předpokládá se, že pedagog sleduje účinnost zvolených postupů a následně se, na základě realizované pedagogické diagnostiky a využívání podpůrných opatření, která jsou školám běžně dostupná, rozhoduje o způsobu další práce s žákem. Vyhodnocuje, zda jsou poskytovaná podpůrná opatření dostatečně účinná, tedy zda pro práci s žákem jsou pedagogické postupy dostačující, nebo zda vnímá jako potřebnou spolupráci s poradenskými pracovníky, protože obtíže žáka nejsou zvládnutelné pouze s využitím běžných pedagogických postupů. Cílem není zatěžovat pedagogy nadbytečnou administrativou, ale stručně zachycovat, co je pro žáka obtížné, jakou volíme cestu k nápravě a jak se nám zvolené pedagogické postupy daří, což je nedílnou součástí každodenní pedagogické práce. Doporučuje se ověřovat pedagogické strategie po dobu **3 měsíců**, pokud se do té doby nepodaří ovlivnit průběh vzdělávání žáka, je zákonnému zástupci žáka nebo zletilému žákovi doporučeno, aby navštívil školské poradenské zařízení.

Současně lze předpokládat, že rodiče mohou navštívit v tomto období školské poradenské zařízení kdykoliv, podle potřeby.

Pro tento stupeň podpůrných opatření je velmi důležitá součinnost a komunikace pedagogických pracovníků školy, ve spolupráci s pracovníky školního poradenského pracoviště.

Pokud se nepodaří zajistit požadavky na úpravu vzdělávání žáka školou, je možné na základě posouzení a diagnostiky ve školských poradenských zařízeních využívat podpory vyšších stupňů podpůrných opatření od II. do V. stupně podpůrných opatření.

Podpůrná opatření II. - V. stupně

O podpůrných opatřeních II. – V. stupně se rozhoduje ve školském poradenském zařízení, vychází se ze závěrů lékařů a klinických odborníků, posuzují se požadavky na úpravy v průběhu vzdělávání žáků.

Na doporučení školy nebo z vlastního rozhodnutí, navštíví školské poradenské zařízení žák a jeho zákonný zástupce nebo zletilý žák, za účelem posouzení vzdělávacích potřeb žáka, respektive jejich vyhodnocení a případné nastavení podpůrných opatření.

Pro všechna podpůrná opatření se popisuje charakter vzdělávacích potřeb pro příslušný stupeň podpory, kategorizují se podmínky k zajištění podpory, specifikuje se, v čem spočívá poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení. Vymezuje se položky s normovanou finanční náročností, forma vzdělávání. Dále přehled obsahuje popis vhodných metod výuky, popis metod výuky nižších stupňů je obsažen i ve vyšších stupních. Část Úprava obsahu a výstupu vzdělávání zahrnuje informace o možnostech úpravy obsahů, popisuje i skupiny žáků, kde se upravují obsahy specificky- například pro žáky z odlišného kulturního prostředí. Část Organizace výuky se věnuje širokému spektru možností, jak pro různé skupiny žáků můžeme upravovat organizaci vzdělávání, zvláště jsou definovány možnosti pro pobyt žáka ve školském zařízení.

Stupeň podpůrného opatření by měl být zvolen tak, aby v maximální míře odpovídal charakteru obtíží žáka a jeho speciálních vzdělávacích potřeb. Podpůrná opatření uvedená v §16 odst. 2 písm. a) a dále úpravy metod vzdělávání a školských služeb i hodnocení žáka lze uplatňovat tak, že vyšší stupeň podpory zahrnuje vždy opatření z nižších stupňů podpory. Další podpůrná opatření vychází vždy z konkrétního stupně podpory. Kombinovat lze druh i stupeň podpory. Kombinace **není možná pro stejný druh podpory** - například uplatnit současně asistenta pedagoga ve druhém i ve čtvrtém stupni podpůrného opatření, pro jednoho žáka. Pro nižší stupeň podpory (který je u žáka převažující), je možné uplatnit i podpůrné opatření z vyššího stupně podpory.

Specifickým podpůrným opatřením je **individuální vzdělávací plán**, který je sám podpůrným opatřením a navíc definuje další druhy podpůrných opatření. Jeho uplatnění je nezbytné, pokud chceme ve vzdělávání žáka měnit obsahy vzdělávání a výstupy ze vzdělávání žáka, podobně v případech, kdy budeme vzdělávat v běžné škole žáky definované v §16, odst. 9, kde se s těmito úpravami nutně také pracuje.

Individuální vzdělávací plán tak může mít žák od druhého stupně podpůrných opatření, pokud úpravy jeho vzdělávání zahrnují požadavky na úpravy obsahu. Jinak popis jednotlivých dalších podpůrných opatření zahrnuje doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Každý ze stupňů podpůrných opatření popisuje, jak upravujeme hodnocení žáka, s kterými úrovněmi hodnocení a jak pracujeme. Specifikují se náležitosti kritérií hodnocení, formativní a sumativní hodnocení, volba forem hodnocení, okolnosti práce s postojí a motivací žáka. Pozornost je věnována také potřebě sociálního kontextu hodnocení, aby pedagog dokázal pracovat s různými úrovněmi hodnocení u různých žáků.

Pro podporu vzdělávání žáků je možné volit také podpůrné opatření, které spočívá v zajištění **předmětu speciálně pedagogické péče**, který má pomoci v zajištění reedukace (nápravy) speciálních vzdělávacích potřeb žáků v širokém rejstříku obtíží od poruch učení až po možnosti rehabilitace důsledků dětské mozkové obrny atd. **Předměty speciálně pedagogické péče** jsou zajišťovány speciálními pedagogy, s přednostním využitím disponibilních hodin.

Rozsah tohoto podpůrného opatření se vymezuje od 1h/týdně na žáka ve druhém stupni podpůrného opatření až do 4h/týdně v pátém stupni podpůrných opatření.

Podobně **pedagogické intervence** slouží k posílení výuky u žáků v těch oborech, kde žák selhává (jazyk, matematika atd.), časová dotace slouží také na podporu výuky českého jazyka jako jazyka cizího, na podporu přípravy žáků na školu. Hodiny, které slouží k pedagogické intervenci, je možné využít také pro práci s klimatem tříd, se sociálními vztahy ve třídách, případně pro posílení prevence rizikového chování ve školách. Rozsah tohoto podpůrného opatření se vymezuje od 1h/týdně na žáka ve druhém stupni podpůrného opatření až do 3h/týdně ve čtvrtém stupni podpůrných opatření.

Pedagogickou intervenci lze využívat také pro školská zařízení, zejména pak pro ta, která se podílejí na přípravě žáka na školu. Rozsah podpory je 1h/týdně na žáka.

Podpůrná opatření zahrnují také metodickou podporu školského poradenského zařízení, která je stanovena v rozmezí od 2 do 3 hodin měsíčně jako intenzivní podpora školského zařízení po dobu 6 měsíců. Předpokládáme, že bude řada škol, které budou nově vzdělávat žáky s potřebou podpůrných opatření vyšších stupňů podpůrných opatření, které do té doby ve školách nebyli a pedagogové nemají s prací s těmito žáky hlubokou zkušenost. Standardně poskytují služby pro tyto děti a žáky především speciálně pedagogická centra. Předpokládáme, že 6 měsíců je dostatečně dlouhá doba pro orientaci v základních oblastech péče ve vzdělávání.

Je zřejmé, že bude současně pokračovat také další vzdělávání pedagogických pracovníků, které bude zaměřeno na posilování speciálně pedagogických kompetencí pedagogů.

Podpůrné opatření, které spočívá v **úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání žáků** je vytvořeno tak, aby speciální vzdělávací potřeby (respektive potřeba podpůrných opatření ve vzdělávání žáka) byly promítnuty i do průběhu přijímacího řízení u ukončování vzdělávání, a to jak na úrovni závěrečné zkoušky v oborech středního vzdělání, tak v oborech středního vzdělávání s výučním listem, včetně maturitní zkoušky, absolutoria v konzervatoři i ve vyšším odborném vzdělávání. Podle povahy obtíží ve vzdělávání žáka je pak možné využít možnosti prodloužení vzdělávání žáka a rozložení ročníku až na dva roky. Tato podpůrná opatření jsou ve všech stupních podpůrných opatření II. až V. stupně.

Od třetího stupně podpůrných opatření se rozšiřuje stupeň závažnosti možných problémů ve vzdělávání žáků, třetí stupeň podpůrných opatření zahrnuje pro skupinu žáků s lehkým mentálním postižením vedle definovaných úprav i úpravy výstupů ze vzdělávání žáků.

Cílem je vytvořit takové prostředí ve školách, které umožní rozšiřovat spektrum žáků, kteří jsou vzděláváni v běžné škole s využíváním materiální i personální podpory, včetně úprav ve školních vzdělávacích programech. Právě od tohoto kroku je možné očekávat, že napomůže lokalizované a sociální integraci všech žáků, které jsou předpokladem ke společnému vzdělávání, respektive k funkční inkluzi.

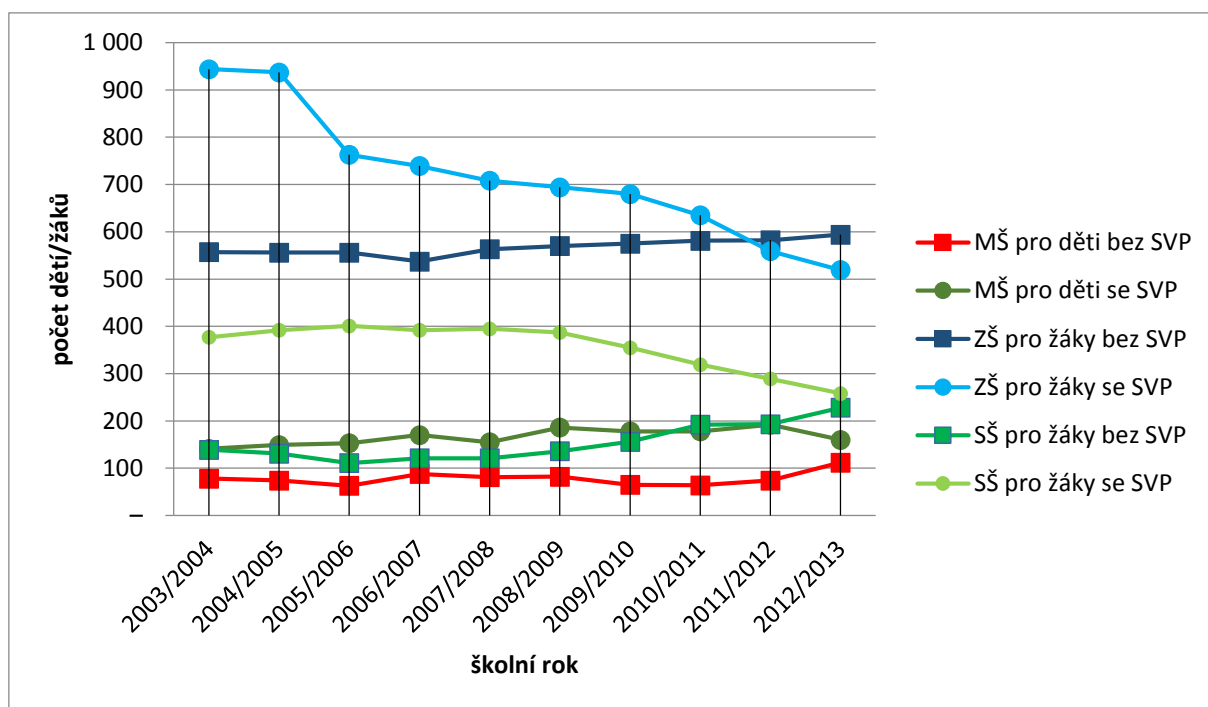
Vedle individuálního vzdělávacího programu se tak předpokládá **využívání předmětu speciálně pedagogické péče, pedagogických intervencí i využívání podpory pedagoga v práci s těmito žáky**. Jedná se o podporu asistentem pedagoga, který může být využíván současně pro více žáků s obdobným charakterem podpory, případně pokud by počet žáků byl

vyšší než 4 nebo 5 je možné posílit výuku přítomností dalšího pedagogického pracovníka. Rozhodující tak je jak počet žáků, tak skladba žáků s různou potřebou podpůrných opatření. Třetí stupeň podpory navyšuje i počet hodin speciálně pedagogické péče a pedagogických intervencí na 3/h týdně. Současně se předpokládá, že pokud ve škole bude skupina žáků s potřebou podpůrných opatření početná, tedy vyšší než 30 žáků, je možné, aby škola získala podpůrné opatření, které bude směřovat k doplnění školy školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem. Posiluje se také podpora žáků s potřebou posílení výuky českého jazyka, jako jazyka cizího, která je uplatnitelná **od druhého stupně** podpůrných opatření. Zohledňuje požadavky na posílení přípravy žáků od mateřské školy, pracuje tak i se žáky škol základních a středních. Do této skupiny se očekává zařazování žáků, kteří žijí na území ČR, ale přesto je jejich znalost jazyka na špatné úrovni. Může se jednat o žáky z bilingvních rodin, žáky jiných etnik stejně jako o žáky cizince, kterým poskytnutá podpora podle jiných ustanovení školského zákona (§20), nepostačovala k nápravě problémů.

Podpůrná opatření čtvrtého stupně předpokládají, že charakter obtíží ve vzdělávání žáka vyžaduje významné úpravy průběhu vzdělávání a to jak na úrovni obsahu vzdělávání, tak u vybraných skupin žáků také výstupů. Definuje okolnosti možných úprav i kategorií žáků formou příkladů. Zde se počítá jak se žáky s mentálním postižením, tak také s úpravami některých obsahů a potažmo výstupů ze vzdělávání v kontextu souběžných postižení více vadami, souvisejících s vadami zraku a sluchu a dalších zdravotních postižení definovaných v §16 odst. 9 školského zákona.

Pro tento stupeň podpůrných opatření jsou zahrnuta podpůrná opatření, která umožňují využívání **jiných forem komunikace a komunikačních systémů, využívání podpory orientace v prostoru u žáků se zrakovým postižením, u těchto opatření se počítá s pokračující podporou škol SPC (speciálně pedagogických center)**. Posiluje se možnost zajištění podpory ve vzdělávání žáků neslyšících, prostřednictvím tlumočnicků do českého znakového jazyka, počítá se s tím, že rozsah jejich práce bude respektovat jak potřebu komunikace žáků i po skončení vyučovací hodiny, stejně jako potřeba tlumočnicků na odpočinek a dodržování základních principů pro práci tlumočnicků. Vedle tlumočnicků jsou zajištěny také služby přepisovatele pro neslyšící žáky.

Základní školní docházku dnes více než polovina žáků se sluchovým postižením absoluuje ve školách hlavního vzdělávacího proudu a z uvedených dat lze předpovídat, že podobná situace pravděpodobně nastane brzy i u středních a následně mateřských škol.

Víme, že ročně se u nás rodí asi 100 dětí s těžkou s těžkým sluchovým postižením, 600 – 1 200 dětí se středně těžkým postižením. Vedle toho se rodí další stovky dětí s lehkým postižením a další děti získávají sluchové postižení v průběhu života. Hrubým odhadem dojdeme k tomu, že v populačním ročníku by mělo být řečně min. 1 500 dětí se sluchovým postižením. Sečeteme-li orientačně léta obvyklé docházky do mateřské (3 roky), základní (9 let) a střední školy (4 roky), a vynásobíme je 1 500, vyjde nám 24 000. Podle školských statistik je neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých dětí (v mateřských školách) a žáků (v základních a středních školách) nejméně desetkrát méně.

Právě z těchto důvodů přehled posiluje podporu těchto žáků.

Práce pedagoga se žáky s charakterem obtíží, který odpovídá **čtvrtému stupni podpůrných opatření**, pak často vyžaduje podporu asistentem pedagoga na 1 žáka. Mezi těmito žáky jsou často také žáci, kteří jsou z důvodů svého zdravotního stavu často doma a jejich vzdělávání se tak komplikuje dlouhou nepřítomností ve výuce. Pokud takový žák má asistenta pedagoga, je možné, aby po dobu jeho nepřítomnosti ve škole docházel za žákem a zprostředkoval komunikaci mezi školou a rodinou a pomáhal tak nadále k podpoře vzdělávání žáka.

U žáků ve čtvrtém stupni podpůrných opatření je možné posílení práce pedagoga ještě druhým pedagogickým pracovníkem v rozsahu 5 hodin týdně. Dále je možná přítomnost dalších osob podle zvláštních právních předpisů, osobního asistenta, zdravotníka atd.

Podpůrná opatření **pátého stupně** jsou ve stejné struktuře jako opatření nižších stupňů. Pracuje se s podporou žáků, jejichž vzdělávání vyžaduje maximální podporu v organizaci, průběhu vzdělávání.

Podmínkou je vzdělávání žáků s podporou speciálních pedagogů, snížení počtu žáků ve třídě.

Vedle úprav průběhu vzdělávání žáka, dochází k významné úpravě organizace vzdělávání těchto žáků, která vyžaduje i respektování požadavků na délku vyučovací hodiny, rozložení přestávek, větší nároky na prostorové uspořádání výuky i zohlednění požadavků na péči o tyto žáky. Ve třídě mohou současně působit až **3 pedagogičtí pracovníci**. Pro vzdělávání žáků

s potřebou podpůrných opatření se využívají obdobně podpůrná opatření pro čtvrtý stupeň podpůrných opatření, počítá se s využíváním předmětu speciálně pedagogické péče, pedagogických intervencí. Současně snížení počtu žáků indikuje, že požadavky na pedagogické intervence nemusí být tak rozsáhlé. U těchto žáků pokud patří mezi žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením je možné využívat také jiný vzdělávací program pro základní školu speciální. Také pro vzdělávání těchto žáků se doporučuje přítomnost speciálních pedagogů, kteří se budou na vzdělávání podílet i využívání služeb školních psychologů nebo školních speciálních pedagogů.

Cílem je zajistit vzdělávání těchto žáků tak, aby byl splněn požadavek nejen na prosté umístění žáka do běžné školy, ale byly vytvořeny materiální i personální podmínky k jejich vzdělávání.

U všech stupňů podpůrných opatření se počítá s metodickou podporou školských poradenských zařízení.

Podpůrné opatření „poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených“ nelze vzhledem k tomu, komu je poskytováno, přesně vydefinovat a normativně vyčíslit, školy mají různé zřizovatele a náklady se budou lišit v závislosti na stavu a podmínkách budov.

Podpůrná opatření, u kterých je třeba počítat s finanční úhradou nákladů, zahrnují také normovanou finanční náročnost.

Zřizuje se legislativní zkratka „poradenský pracovník školy“, která odpovídá pedagogickému pracovníku poskytujícímu poradenské služby ve škole. Tímto pracovníkem je pracovník školy k tomu určený a nejedná se o pracovníky školských poradenských zařízení.

V části A je část i upravující **formu vzdělávání** v souladu se zmocněním uvedeným v § 19 školského zákona, kdy se předpokládá, že volba bude zahrnovat například individuální vzdělávání nebo na střední škole například kombinované studium.

Stupně podpory vymezují vzestupně rozsah možné podpory žáků rozložený do pěti stupňů. Při výběru stupně podpory je nezbytné se řídit pravidly, která vycházejí z nezbytné vzdělávací potřeby žáka a naplňují účel podpory. Nezbytným kritériem poskytovaných podpůrných opatření je i kritérium hospodárnosti.

Část B Přehledu je věnována výčtu speciálních učebnic, dalších výukových materiálů a kompenzačních pomůcek, které jsou nezbytné pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v různých stupních podpory, včetně normované finanční náročnosti uváděných položek, jejich členění do stupňů a pravidlům pro jejich použití školou a školským zařízením. Pomůcka má sloužit k podpoře žáka ve výuce a ke kompenzaci jeho zdravotních obtíží. U návrhů kompenzačních pomůcek je třeba zohlednit, zda navrhovaná kompenzační pomůcka nebyla již žákovi poskytnuta rezortem MPSV nebo MZ, případně vyhodnotit nezbytnost pomůcky pro vzdělávání žáka. Přehled speciálních učebnic, pomůcek a kompenzačních pomůcek zahrnuje výčet nejčastěji užívaných učebnic a pomůcek pro skupiny žáků s definovanou potřebou podpory, respektuje skupiny žáků definované zákonem a současně umožňuje volný výběr pomůcek a učebnic podle stupně podpůrného opatření i pro širokou skupinu žáků s duševním onemocněním nebo dlouhodobě vážně nemocných žáků.

Přehled je vždy nezbytné používat v kombinaci s vyhláškou, neboť ta stanoví základní pravidla k přiznávání podpůrných opatření.

K příloze č. 2 – Zpráva školského poradenského zařízení

Příloha č. 2 obsahuje formulář zprávy školského poradenského zařízení.

Zpráva z vyšetření je určena zejména zákonnému zástupci žáka nebo zletilému žákovi. Je výstupem poradenské práce, který musí poradenské zařízení zpracovat nejpozději do 30 dnů od zahájení poradenské práce s žákem.

Zpráva zpracovává:

- a) základní údaje o klientovi (jméno a příjmení, datum a místo narození, bydliště, škola, třídní učitel, údaje o rodičích případně zákonných zástupcích, důvod vyšetření a dosavadní opatření)
- b) anamnestické údaje (rodové dispozice, ontogenetický vývoj, scholarita, prostředí ve kterém dítě vyrůstalo, socioekonomické podmínky rodiny, rodina a její struktura, vztahová síť).

Zpráva sumarizuje v závěrech z vyšetření výsledky ze speciálně pedagogického a psychologického vyšetření, současně zahrnuje výstupy plánu pedagogické podpory, pokud byl poskytován. Uvádí také další informace ze zpráv a doporučení jiných subjektů, pokud jsou součástí rozhodnutí o volbě podpůrných opatření pro žáka.

Při interpretaci výsledků je nezbytně nutné vzít v úvahu veškeré informace, které jsou o klientovi dostupné a byly získány z:

- anamnézy
- informací od rodičů (co rodiče sdělují o žákovi, o škole, o sobě, o životě rodiny)
- informací ze školy (co učitel sděluje o žákovi, o rodině, o svém vztahu k žákovi, o školním výkonu žáka, o třídě a případně o škole)
- ze znalosti z prostředí školy i širšího okolí žáka
- rozboru školních výsledků
- rozboru dalších dokumentů (předcházející poradenská i jiná vyšetření, zprávy lékaře apod.)
- samotného vyšetření (z rozhovoru, pozorování, použitých diagnostických metod)

Psycholog se tak snaží do interpretace závěrů z vyšetření zahrnout „příběh“ klienta, aby mohl porozumět výsledkům v celém kontextu získaných dat a informací. V průběhu interpretací je důležité, aby poradenský pracovník dobře znal sám sebe a vzal v úvahu vlastní osobnostní charakteristiky, případně vlastní předsudky.

Neoddělitelnou součástí diagnostického procesu je týmová spolupráce a dobrá komunikace všech zúčastněných poradenských odborníků, tj. psychologa, speciálního pedagoga a sociální pracovnice, případně školního psychologa a školního speciálního pedagoga.

Psychologický a speciálně pedagogický nálezn jako východisko pro zprávu je tak obvykle součástí výchozí dokumentace psychologa nebo speciálního pedagoga, může tedy obsahovat ještě řadu poznámek a údajů, například z průběhu přímého pozorování klienta v průběhu testových situací. Nálezem končí jedna z etap odborné práce, na kterou navazuje aplikační část, která zahrnuje práci se závěry psychologického nálezu.

Zpráva z vyšetření je určena žákovi nebo zákonnému zástupci žáka, je tedy vytvářena na zakázku klienta a je určena primárně jemu. Rozsah zprávy je ovlivněn účelem, za jakým je vytvářena, zda se jedná o komplexní vyšetření žáka nebo orientační informace například ve vztahu k volbě úprav ve vzdělávání žáka. Z uvedeného vyplývá, že přestože se jedná o „pouhou“ poradenskou službu, může mít výstup poradenské práce zásadní vliv i na vzdělávací dráhu žáka, nepřímo na jeho další životní rozhodování.

Z tohoto důvodu je třeba, aby jazyk zprávy respektoval příjemce. Obsah sdělení musí být vždy srozumitelný, konzultován s objednatelem, kterým je nejčastěji zákonný zástupce klienta nebo klient sám. Formulování Informovaného souhlasu se závěry zprávy by pak mělo zabránit tomu,

aby docházelo k neporozumění závěrům vyšetření a to i ve vztahu k prognóze dalšího vývoje klienta. Navíc závěry z vyšetření mohou obsahovat doporučení, které může klient rozporovat nebo vyjadřovat svoje pochybnosti.

Rozhovor s rodiči, který následuje po vyšetření a je také označován jako „interpretační setkání“, je součástí diagnostického procesu. Během setkání dochází ještě k upřesnění závěrů a interpretací z vyšetření. Rodičům je třeba poskytnout dostatečný prostor k seznámení se se závěry vyšetření a následně s navrhovanými doporučeními. Poradenský pracovník musí poskytovat informace rodičům případně klientům tak, aby vedly k porozumění navrhovaných doporučení a aby tedy měly podobu informovaného souhlasu. Informace musí obsahovat přednosti doporučení i případná rizika, klienti by měli být seznámeni také s možností odvolání. Za kvalitu poskytovaných informací je odpovědný jejich poskytovatel. Poradenský pracovník musí při sdělování závěrů z vyšetření také počítat s očekáváními rodičů ve vztahu k jejich dítěti, měl by zohlednit také případná nereálná očekávání a předsudky.

Snažíme se sdělovat na počátku rozhovoru s rodičem pozitivní informace, zabránit sdělování takových informací, které mají charakter uzavřených soudů a mohou v rodičích vytvářet dojem neměnnosti celé situace. Při sdělování závažných informací o žákovi volíme vždy takové formulace, aby vedly u rodiče (klienta) k pochopení nikoliv k vyvolání strachu, bezradnosti a případně zoufalství.

Rozhovor s rodiči je veden ve snaze vysvětlit situaci žáka a současně navrhnout opatření. Rodiče se tak podílejí na implementaci navržených opatření nikoliv jako pasivní příjemci, ale jako aktéři možných změn. Z toho důvodu je třeba jednoznačně formulovat, která z opatření jsou úkolem poradenského zařízení, která bude realizovat škola a která mohou být naplňována ve spolupráci s rodinou.

V neposlední řadě je potřebné s rodiči domluvit způsob předávání informací škole, případně dalším institucím. Zpráva stanovuje také termín kontrolního vyšetření, pracovníka určeného ke komunikaci.

Zákonný zástupce žáka nebo zletilý žák je seznámen také s návrhem doporučení ke vzdělávání žáka.

Svůj souhlas vyjadřuje prostřednictvím informovaného souhlasu.

K příloze č. 3 – Doporučení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole

Příloha č. 3 obsahuje formulář doporučení.

Doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole- je dokumentem, který je škole předáván prostřednictvím školského poradenského zařízení, na základě vyhodnocení poradenské práce se žákem školským poradenským zařízením.

Doporučení je tedy výstupem poradenské práce, která zahrnuje jednak vyhodnocení závěrů a doporučení od jiných odborníků, zvláště u žáků se zdravotním postižením nebo zdravotními problémy jiného druhu. Dále vychází ze speciálně pedagogické a psychologické diagnostiky, která se realizuje za účelem stanovení vhodných podpůrných opatření pro vzdělávání žáka.

Formulář doporučení tak obsahuje formální náležitosti, které slouží zpřesnění identifikace žáka, zvolené školy. Dále identifikuje podpůrná opatření, včetně jejich zařazení do stupňů a navrhuje i jejich případné kombinace.

Závěry vyšetření sumarizují výsledky poradenské práce a specifikují, jak se výsledky promítnou do požadavků úprav vzdělávání žáka, nebo i dalších okolností, které mohou souviset

se vzděláváním žáka (postoje, motivace, vztahy, rizika..) Identifikuje také případné zdravotní postižení, zvláště pak v kontextu §16, odstavec 9 školského zákona.

Vymezuje data vydání, zahájení poskytování doporučení, kontrolní vyšetření, případně data změn v průběhu poskytování podpory. Doporučení vyhodnocuje i podporu žáka, která byla poskytována školou nebo jiným subjektem, navrhuje konkrétní podpůrná opatření v oblasti metod, forem a úprav vzdělávání. Navrhuje IVP, pokud se bude současně jednat o úpravy obsahů a výstupů ze vzdělávání žáků, specifikuje požadavky na personální podporu práce pedagogů v podobě služeb asistenta pedagoga nebo dalšího pedagogického pracovníka, vymezuje nárok na školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, dále uvádí nárok na podporu nepedagogickými pracovníky- tlumočnickem, přepisovatelem pro neslyšící, případně zohledňuje požadavek na přítomnost další osoby ve výuce. Uváděny jsou i další okolnosti podpory v souvislosti s alternativními formami komunikace, podpory pro nevidomé. Údaje o personální podpoře jsou definovány rozsahem počtu hodin i normovanou finanční náročností, podobě jako hodiny pedagogické intervence a předmětu speciálně pedagogické péče. Doporučení obsahuje také důležité informace o hodnocení žáka, údaje o možnostech prodloužení vzdělávání žáka, pokud je to v souladu s potřebou, jsou uváděny i okolnosti podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání. Doporučení se vyjadřuje i k dalším souvislostem s poskytováním podpůrných opatření, specifikuje možnosti postavení žáka ve třídě, míru jeho nadání a charakter podpory za tímto účelem.

Velmi důležitý je údaj pro případ, kdy žák nebude vzděláván s využitím podpůrných opatření, ale bude zařazen do vzdělávání podle ustanovení § 16, odst. 9 školského zákona ve škole, třídě, oddělení nebo skupině. Doporučení tuto skutečnost zohledňuje a vyžaduje, aby školské poradenské zařízení uvedlo pečlivé zdůvodnění příčin, proč žákovi nepostačuje vzdělávání s využitím pěti stupňů podpůrných opatření. Součástí je pak vedle doporučení školského poradenského zařízení také žádost zákonného zástupce, podobně jako v případech volby individuálního vzdělávacího plánu.

Zákonný zástupce žáka nebo zletilý žák vyjadřuje svůj souhlas s poskytováním podpůrného opatření v podobě informovaného souhlasu, společně s vedením školy.

Součástí doporučení je i výčet speciálních učebnic, pomůcek a kompenzačních pomůcek, které si žák může také vypůjčit, nebo je zpravidla získá nákupem školy.

Před vystavením doporučení komunikuje školské poradenské zařízení se školou tak, aby předešlo nehospodárnosti přidělovaných podpůrných opatření a aby vyloučilo duplicitu v přidělovaných podpůrných opatřeních.

Pokud se stane, že rodina žáka selhává v zajištění péče o žáka a neposkytuje dostatečné záruky v podpoře žáka s potřebou podpůrných opatření, je možné, aby se škola a případně školské poradenské zařízení obrátilo o pomoc na orgány veřejné moci, zejména na orgány sociálně právní ochrany dětí.

Tato skutečnost je považována za krajní řešení, pokud se nepodařilo dříve uplatňovanými postupy zkvalitnit péči o žáka a jeho vzdělávání.

Lhůty pro kontroly doporučení vyplývají z účelu, pro který bylo doporučení vystaveno.

